

Natura 2000 Fenntartási Terv

*HUON20011 Kenyeri reptér
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület*

Óriszentpéter, 2014.01.31.

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Ökoforestino Kft.
Kerekerdő Alapítvány

Felelős tervező

Dr. Szentirmai István

Vezető szakértők

Dr. Szentirmai István (biológus)
Kovács-Mesterházy Zoltán (agrármérnök)

Közreműködő szakértők

Gruber Ágnes (zoológus)
Szépligeti Mátyás (botanikus)
Tóth Ádám (zoológus, térinformatikus)
Zalai Béla (zoológus)
Havas Márta (erdőmérnök)
Prof. Dr. Bartha Dénes (erdőmérnök, intézetigazgató, egyetemi tanár)
Schmidt Dávid (agrármérnök)
Korda Márton (természetvédelmi mérnök)
Dr. Mesterházy Attila (vadgazda mérnök)
Gyöngyössy Péter (erdőmérnök)

TARTALOMJEGYZÉK

I.	NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	5
1.	A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI	6
1.1.	NÉV	6
1.2.	AZONOSÍTÓ KÓD.....	6
1.3.	KITERJEDÉS	6
1.4.	A KIJELELÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK.....	6
1.4.1.	A terület jelölő élőhelyei	6
1.4.2.	A terület jelölő fajtái	6
1.5.	ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	6
1.6.	EGYÉB VÉDETTSEGI KATEGÓRIÁK	6
1.7.	TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK	7
2.	VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK	8
3.	KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	10
3.1.	TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE	10
3.2.	KEZELÉSI JAVASLATOK	10
3.2.1.	Élőhelyek kezelése	11
3.2.1.1.	Mezőgazdálkodás	13
3.2.1.2.	Erdőgazdálkodás	16
3.2.1.3.	Vadgazdálkodás	20
3.2.2.	Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	20
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések	22
3.2.4.	Kutatás, monitorozás.....	22
3.2.5.	Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)	23
3.2.5.1.	A tervezési területen lehatárolt kezelési egységek	23
3.2.5.2.	A tervezési terület földrészeihez tartozó kezelési egységek	24
3.2.5.3.	A tervezési terület erdőrészeihez tartozó kezelési egységek	24
3.3.	A KEZELÉSI JAVASLATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETSÉGES ESZKÖZEI A JOGSZABÁLYOK ÉS A TULAJDONVISZONYOK FÜGGVÉNYÉBEN	26
3.3.1.	Agrártámogatások	26
3.3.1.1.	Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	26
3.3.1.2.	Javasolt agrártámogatási rendszer	27
3.3.2.	Pályázati források.....	28
3.3.3.	Egyéb	28
3.4.	A TERV EGYEZTETÉSI FOLYAMATÁNAK DOKUMENTÁCIÓJA	29
3.4.1.	Felhasznált kommunikációs eszközök	32
3.4.2.	A kommunikáció címzettjei	32
3.4.3.	Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	32
II.	A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	33
	KÉSZÍTÉSÉT MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ	33
1.	A TERVEZÉSI TERÜLET ALAPÁLLAPOT JELLEMZÉSE	34
1.1.	KÖRNYEZETI ADOTTSÁGOK	34

1.1.1.	Éghajlati adottságok.....	34
1.1.2.	Vízrajzi adottságok.....	34
1.1.3.	Talajtani adottságok.....	34
1.2.	TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK.....	35
1.2.1.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	36
1.2.2.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	38
1.2.3.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	38
1.2.4.	A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	41
1.3.	TERÜLETHASZNÁLAT.....	42
1.3.1.	Művelési ág szerinti megoszlás (tényleges művelési ágak az élőhelytérkép szerint).....	42
1.3.2.	Tulajdoni viszonyok.....	42
1.3.3.	Területhasználat és kezelés.....	42
1.3.3.1.	Mezőgazdaság.....	42
1.3.3.2.	Erdészet.....	42
1.3.3.3.	Vadgazdálkodás, halászat, horgászat.....	44
1.3.3.4.	Vízgazdálkodás.....	45
1.3.3.5.	Turizmus.....	45
1.3.3.6.	Ipar.....	45
1.3.3.7.	Infrastruktúra.....	45
1.3.3.8.	Egyéb.....	45
2.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	46
3.	TÉRKÉPEK.....	47
3.1.	KENYERI REPTÉR ÁTTEKINTŐ TÉRKÉPE.....	47
3.2.	KENYERI REPTÉR FŐBB MŰVELÉSI ÁGAK SZERINTI FELOSZTÁSA.....	48
3.3.	KENYERI REPTÉR ÉLŐHELYTÉRKÉPE.....	49
4.	MELLÉKLETEK.....	50
4.1.	A TERV EGYEZTETÉSE SORÁN BEÉRKEZETT VÉLEMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE.....	50
4.2.	A TERV EGYEZTETÉSE SORÁN FELHASZNÁLT KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ÉS AZOK CÉLCSOPORTJAI.....	52

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Kenyeri reptér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUON20011

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	699 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- *6250 Síksági pannon löszgyepek
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. A terület jelölő fajai

- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- ürge (*Spermophilus citellus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Vas megye:

- Kenyeri
- Pápoc

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület nem tartozik sem országos, sem helyi jelentőségű védett természeti területhez és nem képezi részét nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területnek sem. A teljes tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterületébe tartozik.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Településrendezési eszközök

- Kenyeri község településszerkezeti leírás - 57/2010 (VIII.31.) sz. önkormányzati határozat
- Pápoc község településszerkezeti terve - Pápoc község képviselőtestületének 41/2004. (XI.30) számú határozata

Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Kemenesi Cser Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve - ügy száma: 7209/2011. Érvényes: 2013. január. 1. - 2022. december 31.

Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- Kemenesaljai Szabadság VT. vadgazdálkodási üzemterve – jóváhagyta: Vas Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Vadgazdálkodási és Halászati Osztály (27.4/103-2/2007.) Érvényesség: 2016-ig.
- Szabad Föld MGTSZ. vadgazdálkodási üzemterve - jóváhagyta: Vas Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Vadgazdálkodási és Halászati Osztály (27.4/90-2/2007.) Érvényesség: 2016-ig.

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- A Víz Keretirányelv Hazai Megvalósítása, Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 1-3 Rába, közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április.

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.03	pásztorokodás felhagyása, legeltetés hiánya	H	22	10	A legeltetés elmaradása a *6250 síksági pannon löszgyep állományának beszűküléséhez, illetve eltűnéséhez vezet.
				35	A legeltetés elmaradása miatti cserjésedés az ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) élőhelyének csökkenéséhez vezet..
A10.01	sövény, bozót, cserje eltávolítása	H	35	35	A cserjék kivágása a sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) lárvális tápnövényeinek eltűnését okozza.
B01.02	fásítás idegenhonos fajokkal	M	10	10	A gyepek, illetve a gyepekkel határos erdők akáccal (<i>Robinia pseudoacacia</i>) történő erdősítése a *6250 síksági pannon löszgyep állományának beszűküléséhez, illetve degradálódásához vezet.
				10	A gyepterületek akáccal történő fásítása csökkenti az ürge élőhelyét.
B01.02.02	erdőfelújítás idegenhonos fajokkal	M	10	10	Az erdőterületeken az akáccal, fenyőfajokkal, illetve vörös tölgyel (<i>Quercus rubra</i>) történő felújítás miatt, illetve az akácokkal határos őshonos állományokba begyalogoló sarjak hatására a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhely degradálódik, gyomosodik.
				10	Az idegenhonos fajokkal való felújítás csökkenti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) és a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) élőhelyeit.
B02.04	lábbon álló vagy fekvő holtfa eltávolítása	M	10	10	Az erdőgazdálkodás során a holtfa, illetve az odvasodó fák eltávolítása megszünteti a szarvasbogár és a nagy hőscincér élőhelyét.
B07	egyéb erdészeti tevékenység	H	10	10	A vágásos gazdálkodás a 91M0 Pannon cseres-tölgyes degradálódását okozza.
				10	Az erdőgazdálkodás során alkalmazott véghasználatok megszüntetik a legtöbb erdei faj élőhelyét, így a szarvasbogárét és a nagy hőscincérét is.

F03.02.03	csapdázás, mérgezés, orvvadászat	M	35	35	Az ürgék kiöntése, csapdázása csökkenti a populáció méretét.
I01	idegenhonos, inváziós fajok jelenléte	M	13	10	A telepített akácok és akác fasorok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyet veszélyeztetik.
				15	A telepített akácok és akác fasorok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek a *6250 síksági pannon löszgyep élőhelyet veszélyeztetik.
				15	Az akác terjedése veszélyezteti a gyepek élővilágát, így az ürgét is.
K02.01	fajösszetétel változása, szukcesszió	H	35	35	Az alullegetetés hatására a terület legnagyobb értékét jelentő gyepek erősen cserjésednek, mely hatására a *6250 síksági pannon löszgyep visszaszorul, illetve a cserjés záródásával meg is semmisül.
				35	A legeltetés elmaradása a terület egy részének becserjésedéséhez vezetett, amely már nem alkalmas az ürge számára.
K05.01	állatok csökkenő termékenysége/genetikai leromlás	L	35	35	A rendkívül kicsi és elszigetelt ürgeállományban fennáll a genetikai leromlás veszélye.
K04.05	növényevők általi károkozás	M	10	10	A jelentős vadlétszám a területen a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhely természetes felújulását akadályozza, illetve a degradálódását, gyomosodását eredményezi.

2. táblázat: a területet a jövőben potenciálisan veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.02	intenzív birka-legeltetés	M	22	22	A *6250 síksági pannon löszgyep túllegeltetés a védett lágyszárúak állományát veszélyezteti.
A04.02.02	alullegetetés birkával	H	22	10	Az alullegetetés a *6250 síksági pannon löszgyep állományának beszűküléséhez, illetve eltűnéséhez vezet.
				35	Az alullegetetés a növényzet magasságának növekedéséhez vezet, amely már nem alkalmas az ürgének.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Kenyeri reptéren a legfőbb természetvédelmi célkitűzés a jelenleg jó természetességi állapotban lévő 91M0 Pannon cseres-tölgyesek megőrzése, ezzel együtt a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*) élőhelyének biztosítása, valamint a jelenleg jó természetességű *6250 Síksági pannon löszgyepek és a rajtuk élő egyetlen vas megyei ürge (*Spermophilus citellus*) populáció megőrzése. Emellett fontos cél a területen nagy arányban jelenlévő, tájidegen fafajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), vörös tölgy (*Quercus robur*), erdeifenyő (*Pinus sylvestris*)) állományainak átalakítása cseres-tölgyesekké, valamint a cserjésedő gyepeken a cserjék visszaszorítása olyan módon, hogy maradjanak a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) számára alkalmas élőhelyek.

3.2. Kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A Kenyeri reptéren megtalálható élőhelyek többsége évszázados emberi használat következtében alakult ki. A gyepeket jellemzően legeltetéssel hasznosították, így azok kiváló élőhelyet nyújtanak az ürgének. Fűves repülőterként való újrahasznosítás sem jelentene problémát a jelölő élőhelyek és fajok szempontjából, amennyiben az extenzív gyepfenntartással párosulna. A löszgyepek rendszeres fűnyírása az élőhely degradálódásával jár, így a gyp jelentős részén nem kívánatos. Bármilyen más hasznosítás viszont kedvezőtlenül befolyásolná a löszgyepek és a rajtuk élő ürge természetvédelmi helyzetét. Így nem megengedhető a terület beépítése, kivétel a szorosan az állattartáshoz szükséges épületek kialakítását. Szintén nem kívánatos a területen szélerőmű- vagy napelem-park kialakítása. Mindkettő jelentős mértékben csökkentené a löszgyepek kiterjedését, ráadásul az első veszélyt jelentene a nagytestű ragadozómadarakra is, amelyek az ürgével táplálkoznak. A területen még megtalálhatóak olyan veszélyeztetett élőhelyek maradványai is, mint a legelőerdők és a fáslegelők. Ezek esetében kizárólag az erdészeti és mezőgazdasági hasznosítás képzelhető el.

A területen található jó természetességű 91M0 Pannon cseres-tölgyesek esetében kizárólag az erdészeti hasznosítás, vagy a teljes érintetlenség fogadható el. A nagy arányban megtalálható akácos faültvények cseres-tölgyesekké alakítása lenne kívánatos. Emellett alternatívaként szóba jöhet az akácosok legelővé alakítása is. Korábban felmerült a napelem-park létesítésének lehetősége is, ami az akácosok helyén elképzelhető lenne.

A terület turisztikai hasznosítása, elsősorban környezeti nevelési céllal természetvédelmi szempontból elfogadható. Ennek mértékét és az érintett élőhelyeket nyilván úgy kell a későbbiekben meghatározni, hogy se jelölő élőhelyeket, se fajokat ne veszélyeztessen a tevékenység. Megjegyzendő, hogy a terület jelenleg a Honvédelmi Minisztérium kezelésében van és elsődlegesen honvédelmi célokat szolgál. Nem látogatható és a belépéshez engedély szükséges.

Fontos fejlesztés lenne a Natura 2000 területet bemutató infrastruktúra létrehozása, hogy a látogatók tisztában legyenek a terület státuszával és természeti értékeivel. Ezt egyrészt tájékoztató táblák kihelyezésével lehetne elérni a területre bevezető forgalmasabb közutak és turistautak mentén, másrészt a területet bemutató szóróanyagokkal, amelyeket helyi Tourinform Irodákban és önkormányzatoknál lehetne elérhetővé tenni.

A területen visszahagyott katonai épületek jelenleg fontos denevér-élőhelyekként szolgálnak. Éppen emiatt ezeknek az épületeknek az elbontása természetvédelmi szempontból nem kívánatos.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A Kenyeri reptér kezelési egységeinek lehatárolása a 2013-ban aktualizált, Á-NÉR alapú élőhelytérkép alapján történt (3. táblázat). Ennek során az azonos kezelést igénylő élőhelyfoltokat összevontuk, illetve az élőhelyfolton belül különböző kezelést igénylőket leválasztottuk. Arra törekedtünk, hogy az előírások megfelelő mértékben specifikusak lehessenek, így az eltérő kezelést igénylő élőhelyeket külön kezeltük. Ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere könnyen áttekinthető legyen és a terület ne legyen indokolatlanul felaprózva. A kezelési előírásokat a kezelési egységeken előforduló jelölő értékek élőhelyigényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi állapotának függvényében határoztuk meg.

A gyepeket alapvetően öt egységre lehet osztani. A jelenleg is jó állapotú löszgyepek legfőbb értéke a rajtuk található egyetlen vas megyei ürge állomány, így a kezelési előírások célja ebben az esetben a vegetáció magasságának alacsonyan tartása, a túllegeltetés elkerülése mellett. Ennek érdekében megadtuk a legeltethető állatlétszámot a javaslatok között. Szintén fontos a gyeperjesedésének megakadályozása és az akác teljes kiirtása a gyepekről. A cserjésedett löszgyepek az ürgének már nem jelentenek megfelelő élőhelyet, ezért itt a cél a területek rekonstrukciója a cserjék eltávolításával. Ilyen módon az ürge számára alkalmas élőhely közel duplájára növekedhet, és ez segít egy stabilabb állomány kialakulásában. A kökény (*Prunus spinosa*) és galagonya (*Crataegus monogyna*) cserjék ugyanakkor a sárga gyapjasszövő lárvális tápnövényét is jelentik, így teljes kiirtásuk nem cél. A gyepek területének kb. 10%-os mértékéig cserje-foltok és sávok visszahagyásával a lepkefaj élőhelyei biztosíthatóak. A cserjék közötti gyeppoltokban több védett lágyszárúnak (agárkosbor (*Orchis morio*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), őszi füzértkeres (*Spiranthes spiralis*)) vannak kisebb állományai, ezért a cserjeirtást kíméletesen és a kijelölt foltok visszahagyása mellett kell elvégezni, és utána a túllegeltetést kerülni kell. A fenti védett növényfajok elterjedése alapján valószínűsíthető, hogy a nyílt gyepeken történő legeltetés túl intenzív számukra, így a helyreállítás után az élőhelyüket kevésbé intenzíven kell legeltetni. A Kenyeri reptér kiemelkedő értéke az itt található, közelmúltban kialakult fáslegelő, amely jelentős mértékben cserjésedett és nehezen kezelhető. Ennek helyreállítása szükséges a cserjék visszaszorításával és a legeltetés újbóli elindításával. Szintén elengedhetetlen a facsoportok felújítása, a jelenlegi újulat és fiatal egyedek megőrzésével, hogy az élőhely hosszú távon is fennmaradjon. A gyepek negyedik csoportjába a visszagvepesedett parlagok és degradált gyepek tartoznak, amelyek hosszabb távon jelölő élőhelyé alakíthatóak. Ezekben egy intenzívebb kaszálás vagy rendszeres tisztítókaszálással kombinált legeltetés szükséges az özöngyomok visszaszorítására és a gyeperjesedésének növelésére. A területen található cserjések a gyepek helyén alakultak ki, így ezek esetében a gyeppé való visszaalakítás a cél, amellett, hogy a cserjék legalább 10%-át vissza kell hagyni.

Az erdei élőhelyek alapvetően négy egységre oszthatóak. A jelenleg is viszonylag jó természetességű cseres-tölgyesek és tölgyesek esetében a véghasználatok mellőzésével és a vadkár csökkentésével érhető el a természetesség javulása. A nagy hőscincér és a szarvasbogár számára alkalmas élőhelyek kiterjedése ugyanakkor növelhető lenne az idős fák meghagyásával és a holtfa mennyiségének növelésével. Az erdőterület fennmaradó részét idegenhonos és nem tájhonos ültetvények alkotják. Az erdeifenyves és vöröstölgyes ültetvények cseres-tölgyesekké átalakítása kívánatos a jelölő élőhely területének növeléséhez, ezzel a szarvasbogár és a nagy hőscincér élőhelyének gyarapításához. A területen majdnem

20%-os arányban jelenlévő *akácok* okozzák a legfőbb természetvédelmi problémát. Ezek esetében a legfontosabb a további terjeszkedés megakadályozása a környező erdőkben és gyepeken. Ennek érdekében az akácokkal határos területeken intenzívebb beavatkozás, akár vegyszeres kezelés is elképzelhető. Hosszabb távon kívánatos lenne ezen ültetvények átalakítása cseres-tölgyesekké, amelyhez akár drasztikus módszerek (vegyszerezés, részleges talajelőkészítés) is alkalmazhatóak. Egyetlen akác erdőfoltban található meg a tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) egy kisebb állománya, amely megőrzésének érdekében itt biztosítani kell a folyamatos erdőborításon keresztül az árnyalást a kompetitor fajok kontrollálása érdekében. Ennek az erdőnek az átalakítása csak fokozatosan, szálaló jelleggel képzelhető el.

A kezelési egységekre vonatkozó előírásokat hármias bontásban adjuk meg. Elsőként minden művelési ágra egységes kezelési előírásokat fogalmazunk meg, amelyek minden kezelési egységre érvényesek. Ezen belül a jogszabályban meghatározott előírások kötelezően betartandóak, a többi pedig önkéntesen vállalható. Ezt követik a speciális kezelési előírások, amelyek kezelési egységenként tartalmazzák az egységes előírásokon kívül szükséges előírásokat. Egy adott mezőgazdasági műveletre több, egymástól eltérő mértékű korlátozás vonatkozhat. Javaslatunk szerint ezek közül a terület használójának van lehetősége választani a várható bevételkiesés és a megkapható támogatás mértékének figyelembe vételével. A nagyobb mértékű korlátozásért természetesen magasabb támogatás jár.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján (5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat kötelezővé.

3. táblázat: a kezelési egységek összefoglaló táblázata

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett Á-NÉR élőhelyek	Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek
KE-1	lőszgyepek	H5a	*6250
KE-2	cserjésedett lőszgyepek	H5axP2b	*6250
KE-3	visszagyepesedett parlagok és degradált gyepek	OC, OCxS1	
KE-4	fáslegelő	P45, P45xS1	
KE-6	cserjések	P2b, P2bxOC	
KE-5	szántók	T1	
KE-7	cseres-tölgyesek és tölgyesek	L2a, P8, RC	91M0
KE-8	erdeifenyves és vöröstölgyes ültetvények	S3, S4, S4xRDa, S4xS1, P1	
KE-9	akácok	S1, S1xLa2, RDxOC	
KE-10	akácok tarka sáfránnyal	S1	
KE-11	katonai épületek	U4	

3.2.1.1. Mezőgazdálkodás

Gyepek

Általános kezelési javaslatok

A területen található gyepek azon részének állapota, amit jelenleg is rendszeresen birkával legeltetnek, megfelelő és az ürgék számára alkalmas élőhelyet biztosít. Itt a legeltetés folytatása a kívánatos, nagyjából az eddigivel megegyező intenzitással. A rendszertelenül vagy egyáltalán nem legeltetett területek különböző mértékben cserjésedtek, így itt a cserjék visszaszorítására és az eredeti gyepterület visszaállítására van szükség. A cserjék ugyanakkor a sárga gyapjasszövő élőhelyét is jelentik, ezért foltokban vagy sávokban kb. 10%-ukat meg kell hagyni. Szintén fontos a cserjések közötti gyeppoltokban jelenlévő védett lágyszárú növények megőrzése, így ezeken a területeken a cserjeirtást fokozott elővigyázatossággal és kijelölt foltok visszahagyása mellett kell végrehajtani. A legeltetési intenzitást pedig alacsonyabban kell tartani, mint az ürge élőhelyén. A terület erdőiben nagy mennyiségben jelenlévő akác a gyepek rovására is terjeszkedik, így visszaszorítása ezen élőhelyeken is fontos feladat.

Egységes kezelési előírások

Érintett kezelési egységek: KE-1, KE-2, KE-3, KE-4

Kötelezően betartandó előírások:

Mivel a terület honvédelmi kezelésben van, nem vonatkoznak rá a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18) Kormány rendeletben meghatározott előírások.

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY115	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY116	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Speciális kezelési előírások

Kezelési egység: löszgyepek KE-1

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- H5a löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- *6250 Síksági pannon löszgyepek

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY54	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20 ha-nál.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY117	Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY121	A növényzet magasságának 5-10 cm-között tartása április 1. és szeptember 30. között.

Kezelési egység: cserjésedett löszgyepek KE-2

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- H5axP2b löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek x galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- *6250 Síksági pannon löszgyepek

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY31	A cserjéirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg az 50 ha-t.
GY54	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20 ha-nál.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY117	Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY118	Élőhelyrekonstrukció (lásd 3.2.2. fejezet)

Kezelési egység: visszagyepesedett parlagok és degradált gyepek KE-3

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- OC jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OCxS1 jellegtelen száraz-félszáraz gyepek ültetett akácosokkal

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.

Kezelési egység: fáslegelő KE-4

Érintett élőhelyek:

- P45 fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek
- P45xS1 fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek x ültetett akácok

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedet lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY123	A fás legelő fainak felújítását a megjelenő újulat megőrzése, vadak és legelő állatok elleni megvédésével biztosítani kell.

Kezelési egység: cserjések KE-6

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- P2bxOC galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések jellegtelen száraz-félszáraz gyepekkel

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY117	Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY118	Élőhelyrekonstrukció (lásd 3.2.2. fejezet)

Szántók

Általános kezelési javaslatok

A szántók jelentéktelenül kis mennyiségben vannak jelen a területen, így nincsenek jelentős hatással a jelölő értékekre. Az esetükben a vegyszermentes táblaszegélyek kialakítása, illetve a visszagyepesítés csökkentené a szomszédos gyepekre kifejtett negatív hatásukat.

Speciális kezelési előírások

Érintett kezelési egységek: szántók KE-5

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- T1 egyéves intenzív, szántóföldi kultúrák

Önkéntesen vállalható előírások:

Kód	Kezelés leírása
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ43	Fás szárú és lágú szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ48	Drénezés tilos.
SZ55	Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gypesedéssel.

3.2.1.2. Erdőgazdálkodás

Általános kezelési javaslatok

A jelenleg is jó állapotú cseres-tölgyesekben a gazdálkodás során a folyamatos erdőborítás biztosítása a kívánatos, így a véghasználatok teljes mellőzése a cél. Emellett az idős fák arányának és a holtfa mennyiségének növelése volna szükséges a fafogyasztó rovarok és az odúlakó madarak és denevérek élőhelyminőségének növeléséhez. A szomszédos területek felől terjeszkedő akácot minden eszközzel vissza kell szorítani, hogy az élőhely degradálódását megakadályozzuk. Az erdeifenyves és vöröstölgyes ültetvények tájhonos állományok helyét foglalják el, így hosszabb távon kívánatos lenne azok cseres-tölgyesekké alakítása. Az akácok nem csak területfoglalásuk, hanem fertőzőképességük miatt is hatalmas veszélyt jelentenek a terület jelölő értékeire. Ezeket minél hamarabb tájhonos erdőállományokká kellene alakítani. Az átalakítás történhet fokozatosan, az akác arányának folyamatos csökkentése révén. Ennek során a nevelővágások alkalmával nagyobb eréllyel kell az akáchoz nyúlni, a felújításokkor pedig növelni kell a honos elegyfajok arányát. Mindezek kizárólag vegyszeres kezelés mellett képzelhetők el. Ha megfelelő források állnak rendelkezésre, az akácok átalakítása történhet injektálásos vegyszeres kezelést követő tarvágással, majd tájhonos fafajok mesterséges telepítésével. A tiszta akác állományokban ez utóbbi, míg a jelentősebb (>20%) arányban honos, lombos fajokat tartalmazó állományokban az előbbi módszer kívánatos. Szintén a fokozatos átalakítás a megfelelő módszer a tarka sáfrány élőhelyéül szolgáló akácokban.

Egységes kezelési előírások

Érintett kezelési egységek: KE-7, KE-8, KE-9, KE-10

Kötelezően betartandó előírások:

Minden erdőtervezett erdőben kötelezően betartandóak a Kemenesi Cser Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve (ügy száma: 7209/2011. érvényes 2020-ig) alapján a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott erdőterv határozat.

Előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E20	Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E52	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E58	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E59	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyp) hasznosítandók.
E68	Totális gyomirtó szerek használata az illetékes hatóság engedélyével csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú- és fässzárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni.• Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus.• Alkalmazás – a fässzárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóeceteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással.• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.• Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában.• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.

	Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással.
	Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Speciális kezelési előírások

Kezelési egység: cseres-tölgyesek és tölgyesek KE-7

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- L2a cseres-kocsánytalan tölgyesek
- P8 vágásterületek
- RC őshonos fafajú keményfás jellegű erdők

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek:

- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

Előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítése tilos.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító mikroélőhely visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerüendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.

Kezelési egység: erdeifenyves és vöröstölgyes ültetvények KE-8

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- S3 egyéb tájidegen lombos erdők
- S4 erdei- és feketefenyvesek
- S4xRDa erdei- és feketefenyvesek őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdőkkel
- S4xS1 erdei- és feketefenyvesek ültetett akácokkal
- P1 őshonos fafajú fiatalosok

Előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E51	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal történhet.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E63	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaaként sem alkalmazható.
	Élőhelyrekonstrukció (lásd 3.2.2. fejezet)

Kezelési egység: akácok KE-9

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- S1 ültetett akácok,
- S1xL2a ültetett akácok x cseres-kocsánytalan tölgyesek
- RDxOC őshonos lombos fafajokkal elegyes erdő x jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E50	A vágásterületen történő égetés tilos.
E63	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaaként sem alkalmazható.
	Élőhelyrekonstrukció (lásd 3.2.2. fejezet)

Kezelési egységek: akácok tarka sáfránnyal KE-10

Érintett Á-NÉR élőhelyek:

- S1 Ültetett akácok

Előírás-javaslatok

Kód	Kezelés leírása
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítése tilos.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolás nyom kialakulása. A tő- és

	törzsszerűsítés ne haladja meg az 5%-ot.
E44	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 1. között végezhető.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E50	A vágásterületen történő égetés tilos.

3.2.1.3. Vadgazdálkodás

Általános kezelési javaslatok

A túltartott nagyvadállomány, kiemelten a gímszarvas (*Cervus elaphus*) és a vaddisznó (*Sus scrofa*) elsősorban az erdei élőhelyekre jelent veszélyt. A jó állapotú pannon cseres-tölgyesek természetes felújításához elengedhetetlen a vadállomány létszámának csökkentése, legalább a jelenlegi felére. Szintén a vadállomány létszámának jelentős csökkentése szükséges ahhoz, hogy az idegenhonos és nem tájhonos erdőállományokat cseres-tölgyesekké lehessen alakítani. Az erdei élőhelyeken keresztül a vadlétszám csökkentése a szarvasbogárra és a nagy hörcsöcérre is pozitív hatással lenne. Mindezen célok megvalósításához és a vadgazdálkodási tervek kellő megalapozásához elengedhetetlen a megfelelő tudományos módszerekkel való vadállománybecslés elvégzése.

Egységes kezelési előírások

Kód	Kezelés leírása
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

Háttér és célkitűzések

A Kenyeri reptéren nagyjából 100 ha-t borítanak különböző mértékben cserjésedett *6250 Síksági pannon löszgyepek. Ez hozzávetőlegesen a felét teszi ki a jelölő élőhely potenciális területének. A cserjék nagy részének eltávolításával és a kialakított gyepterület legeltetésével a jelölő élőhely területe megduplázható lenne. Szintén gyeppevé lehetne alakítani a területen kisebb arányban található szántókat is. Az élőhelyrekonstrukció célja tehát a *6250 Síksági pannon löszgyepek kiterjedésének növelése és ezen keresztül az ürge élőhelyének növelése.

Érintett jelölő élőhely

*6250 Síksági pannon löszgyepek (KE-2, KE-6) 100 ha

Alkalmazott módszerek

A cserjék kézi erővel történő kivágása, majd a területen történő aprítékolása és elszállítása. A cserjék eltávolítását követően három éven keresztül a csonkok és sarjak eltávolítása évi két alkalommal történő száruzással, a keletkező apríték eltávolítása. Folyamatos és intenzív

legeltetés vagy kaszálás. A cserjék kb. 10%-át sávokban és foltokban meg kell hagyni a sárga gyapjasszövő élőhelyeként. A védett lágyszárú növények élőhelyén a talaj kíméletére fokozottan kell figyelni, a legelési sűrűséget a többinél alacsonyabban kell tartani. A rekonstrukció következtében a legeltetendő terület megduplázódik, így nagyobb állatlétszámot kell eltartania a területnek. A projekt keretében így szükség van a juhhodályok bővítésére és itatókutak létesítésére is.

Részvevők

Honvédelmi Minisztérium, mint a terület vagyonkezelője
ÖNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

300 millió Ft – KEHOP/LIFE+

Idegenhonos és nem tájhonos erdők átalakítása

Háttér és célkitűzések

A Kenyeri reptéren nagyjából 120 ha-t borítanak az akácültetvények és ennek a területnek a dupláján van jelen az akác elegyfaaként. Az akác visszaszorítása így kiemelt jelentőséggel bír a területen. Az ültetvények cseres-tölgyesekké alakításával növelhető lenne ennek a jelölő élőhelynek a kiterjedése, így a hozzá kötődő fafogyasztó rovarok állománya is. Mérséklődne a környező élőhelyek akáccal történő fertőződésének veszélye is, így javulna a természetes erdő- és gyepársulások állapota. Az erdeifenyvesek és vöröstölgyesek szintén 120 ha-on fordulnak elő, így visszaalakításukkal a cseres-tölgyesek aránya jelentősen növelhető lenne. A projekt célja tehát a pannon cseres-tölgyesek állapotának javítása és kiterjedésének növelése az idegenhonos és nem tájhonos erdőállományok átalakításával.

Érintett jelölő élőhely

91M0 Pannon cseres-tölgyesek (KE-8, KE-9, KE-10) 460 ha

Alkalmazott módszerek

Az akácot 90-100%-ban tartalmazó erdők átalakítására a leghatékonyabb és legdrasztikusabb módszereket kell választani, amelyek hosszú távon orvosolják a problémát. A 8 cm-nél nagyobb törzsátmérőjű egyedek esetében a vegyszeres injektálás, majd a fa pusztulása után annak eltávolítása alkalmazható. A kisebb fák esetében pedig a vegyszeres lekenést kell alkalmazni. Ezt követően a vágásterületet a cseres-tölgyesekre jellemző fa- és cserjefajokkal kell betelepíteni. A többi, akáccal fertőzött erdőben csak az akác egyedeket kell eltávolítani, majd a honos fajok természetes felújulását elősegíteni.

Részvevők

Honvédelmi Minisztérium, mint a terület vagyonkezelője
ÖNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

600 millió Ft – KEHOP/LIFE+

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Űrgevédelem

A területen található az egyetlen ismert Vas megyei űrge populáció, így megőrzése különös jelentőséggel bír. A populáció elszigeteltsége miatt rendkívül veszélyeztetett, egyrészt a feltételezhető genetikai leromlás miatt, másrészt a kis populációkat érő sztochasztikus hatások miatt. Ezen hatások mérséklésére a populáció rátelepítéssel történő megerősítését tervezi az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság egy LIFE+ projekt keretében. Az állomány fennmaradásának biztosítása érdekében legeltetés lenne indokolt, lehetőség szerint juhokkal. Állatállomány hiányában rendszeres kaszálás szükséges az alacsony (5-10 cm) növényzet biztosításához. Törekedni kell a változatos növény szerkezetű gyepek, változatos fűfajok, gypalkotó pillangósok és kétszikűek (főleg útifűfélék) kialakítására.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A területen élő űrgeállomány nyomonkövetése a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszeren keresztül zajlik. A terület állapotának nyomonkövetése szempontjából, illetve a kezelési előírások aktuálisan tartása miatt fontos lenne a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszernek megfelelő élőhelytérképezés és a jelölő állatfajok állományfelmérésének legalább 10 évente történő megismétlése.

Egy jelenleg futó projekt keretében (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein) folyik a jelölő állatfajok felmérési és monitoring módszerének kidolgozása. 2015-től már ezen módszerek alapján történhet a fajok állományainak nyomonkövetése.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)

3.2.5.1. A tervezési területen lehatárolt kezelési egységek

3.2.5.2. A tervezési terület földrészleteihez tartozó kezelési egységek

Település	HRSZ	Érintett kezelési egységek
Kenyeri	0312/	KE-2, KE-3, KE-4, KE-6, KE-7, KE-8, KE-9, KE-10, KE-11
Pápoc	037/	KE-1, KE-2, KE-3, KE-5, KE-9

3.2.5.3. A tervezési terület erdőrészleteihez tartozó kezelési egységek

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Kemenesmagasi	30A	KE-9
Kenyeri	40C	KE-1, KE-3, KE-9
Kenyeri	41A	KE-3, KE-8, KE-9
Kenyeri	41B	KE-3, KE-8, KE-9
Kenyeri	41C	KE-8
Kenyeri	41D	KE-1, KE-2, KE-3, KE-4, KE-8, KE-9
Kenyeri	41E	KE-4, KE-8
Kenyeri	41F	KE-4, KE-6
Kenyeri	42D	KE-8
Kenyeri	42E	KE-3, KE-8
Kenyeri	42NY	KE-3, KE-8
Kenyeri	43A	KE-7, KE-8, KE-10
Kenyeri	43B	KE-4, KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	43C	KE-7, KE-8
Kenyeri	43NY	KE-4, KE-7, KE-8, KE-9, KE-10
Kenyeri	43TI	KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	44B	KE-8
Kenyeri	44NY	KE-8
Kenyeri	45A	KE-4, KE-6, KE-8, KE-9
Kenyeri	45B	KE-6, KE-8, KE-9
Kenyeri	45C	KE-6, KE-9
Kenyeri	45D	KE-6, KE-7, KE-8
Kenyeri	45E	KE-6, KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	45NY	KE-4, KE-6, KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	46A	KE-8, KE-9
Kenyeri	46B	KE-8, KE-9
Kenyeri	46C	KE-6, KE-9
Kenyeri	46D	KE-6, KE-9
Kenyeri	46NY	KE-6, KE-8, KE-9
Kenyeri	47A	KE-8, KE-9
Kenyeri	47B	KE-8, KE-9
Kenyeri	47C	KE-7, KE-9

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Kenyeri	47D	KE-7, KE-9
Kenyeri	47E	KE-9
Kenyeri	47NY	KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	48A	KE-6, KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	48B	KE-7, KE-9
Kenyeri	48C	KE-7, KE-9
Kenyeri	48D	KE-7, KE-9
Kenyeri	48NY	KE-6, KE-7, KE-8, KE-9
Kenyeri	49A	KE-7, KE-11
Kenyeri	49B	KE-7, KE-11
Kenyeri	49TN	KE-7, KE-11
Kenyeri	50A	KE-7, KE-9
Kenyeri	50B	KE-7, KE-9
Kenyeri	50TN	KE-9
Pápoc	41A	KE-2, KE-9
Pápoc	41B	KE-2
Pápoc	42A	KE-2, KE-9
Pápoc	42B	KE-2, KE-9
Pápoc	43A	KE-2, KE-5, KE-9
Pápoc	44A	KE-5, KE-9
Pápoc	46A	KE-2, KE-9
Pápoc	46B	KE-9
Pápoc	47A	KE-2, KE-3, KE-9
Pápoc	48A	KE-2, KE-9
Pápoc	49A	KE-9
Vönöck	5A	KE-8, KE-9
Vönöck	5C	KE-9
Vönöck	5NY	KE-9
Vönöck	6A	KE-9

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A területen található gyepeken és szántókon az alábbi területalapú támogatások érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (37/2009. (IV. 3.) FVM rendelet)	Natura 2000 kompenzáció 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet	KAT 37/2009. (IV. 3.) FVM rendelet	AKG horizontális 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet	AKG-MTÉT 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
252,29 ha	252,29 ha	252,29 ha	252,29 ha	0

Ezek közül a Natura 2000 kompenzációs támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatát mozdítja elő, az AKG különböző programjai pedig az extenzív szántóföldi és gyepgazdálkodást támogatják önkéntes alapon. A területen specifikus MTÉT célprogram, amely a természetvédelmi célok elérésének leghatékonyabb eszköze lehetne, nem érhető el.

A területen egyetlen gazdálkodó található, aki a gyepeket legeltetéssel hasznosítja, az elérhető támogatásokat igénybe veszi.

Erdőgazdálkodás

A területen található erdőkben kétféle forrásból érhetőek el támogatások. A Natura 2000 erdőterületek kompenzációs támogatása a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján minden nyilvántartásba vett erdőterületen elérhető, az erdő-környezetvédelmi támogatások pedig a 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet alapján bizonyos célállományok esetében. A Kenyeri reptéren található erdőt kezelő HM Veszprémi Erdőgazdaság Zrt., mint állami tulajdonú vállalat egyik támogatás igénybevételére sem jogosult.

Natura 2000 kompenzációs támogatás: A természetesség, az állománytípus és a kor függvényében minden nyilvántartott erdőre vonatkozik (320 ha), kivéve az állami tulajdonú erdőket. A támogatás mértéke nem függ az erdőtervi előírásoktól és az erdőben található természeti értékektől.

Erdő-környezetvédelmi támogatás: Összesen 9 célprogramban való részvételre pályázhatnak a nyilvántartásba vett erdőkben. Ezek közül a Kenyeri reptéren a következők lennének relevánsak:

1. Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása: csak a minimum 30%-ban tájhoz fajokból álló erdőkre igényelhető, így a legnagyobb problémát jelentő akácok problémájára nem kínál megoldást.
2. Mikroélethelyek kialakítása, fenntartása: 10 m³ / ha holtfa visszahagyását támogatja, de nagyobb mennyiséget nem kompenzál.
3. Véghasználatok során facsoportok visszahagyása: az erdőrészlet minimum 5%-án hagyásfacsoport visszahagyása. A támogatás összege 5%-nál nagyobb hagyásfacsoport kialakítását nem kompenzálja, ráadásul 5%-ot az erdészeti hatóság is előírhat kötelező jelleggel.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A mezőgazdasági területek jelenlegi támogatásával két alapvető probléma van. Az egyik, hogy az állami vagyongazdálkodó nem jogosult a kompenzációs támogatás felvételére, a másik, hogy a programok nem eléggé specifikusak és nem veszik figyelembe a területen előforduló jelölő értékeket és azok élőhelyigényeit. Emellett probléma az is, hogy a gyepen lévő cserjés élőhelyszegélyek kiesnek a támogatható területből.

A jövőben javasolt az állami tulajdonú gazdálkodókra is kiterjeszteni a kompenzációs támogatás igénybevételének lehetőségét. Ezzel az állami gazdálkodók is ösztönözhetőek lennének a földhasználati szabályok pontosabb betartására.

A jelenleg elérhető horizontális AKG programokat a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. Ennek keretében kellene felülvizsgálni a cserjés szegélyélőhelyek támogatható területbe vonásának lehetőségét, hogy azok fenntartása ne okozzon jövedelemkiesést a gazdálkodónak. A tervben foglalt kezelési előírásoknak megfelelően a cserjések a terület maximum 10%-áig kellene, hogy támogathatók legyenek. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. A jogszabályban rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi AKG programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előírás-csomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával tulajdonképpen hasonló problémák merülnek fel, mint a mezőgazdasági területekével: az állami tulajdonú gazdálkodók támogatásokból való kizárása és az elérhető programok túlságosan általános jellege. Emellett probléma az is, hogy nagyon kevés gazdálkodó tudja teljesíteni a célprogramok feltételeit, ráadásul a támogatás mértéke és a vele járó terhek nincsenek arányban egymással. A célprogramok emiatt nem vonzóak.

A jövőben javasolt az állami tulajdonú gazdálkodókra is kiterjeszteni a kompenzációs támogatás igénybevételének lehetőségét. Ezzel az állami gazdálkodók is ösztönözhetőek lennének a földhasználati szabályok pontosabb betartására. Emellett fontos lenne a kompenzáció mértékét az erdőtervben előírt természetvédelmi célú korlátozások függvényében megállapítani.

A jelenlegi erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikált programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból

lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előíráscsomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásoként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

3.3.2. Pályázati források

4. táblázat: folyamatban lévő pályázatok

Kód	Cím	Kedvezményezett	Időtartam	Költségvetés	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
SH/4/12	A Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein (Svájci-Magyar Együtműködési Program)	Konzorcium az ÖNPI részvételével	2012-2015	250.791.320 Ft	A megalapozó dokumentáció elkészítéséhez kapcsolódó felmérések.

5. táblázat: tervezett pályázatok

Tárgy	Forrás	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
Securing prey sources for endangered Falco cherrug and Aquilla heliaca population in the Carpathian basin	LIFE+	Úrgeállomány megerősítése rátelepítéssel.
Gyeprekonstrukció	KEHOP	Síksági pannon löszgyepek cserjésedett részének helyreállítása
Idegenhonos és nem tájhonos erdők átalakítása	KEHOP	Akácosok, erdeifenyvesek és vöröstölgyesek cseres-tölgyesekké alakítása.

3.3.3. Egyéb

Mivel a Kenyeri reptér honvédelmi célú hasznosítását az illetékes tárca nem tervezi a közeljövőben, felmerült, hogy a terület az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésébe kerüljön. A kezelési javaslatok megvalósulását ez lényegesen megkönnyítené, és az élőhelyrekonstrukciós elképzelések finanszírozásának megteremtése is egyszerűbb lenne.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A kommunikációs folyamat három fő részre, valamint egy előkészítő és egy záró, összegző fázisra tagolódott. A folyamatot a 6. táblázat foglalja össze.

a.) Előkészítés

Az előkészítés során összegyűjtésre kerültek a települések önkormányzatainak (polgármesterek, jegyzők, önkormányzati hivatalok), az érintett hatóságok és állami kezelő szervezetek, szakmai érdekképviseltek, civil szervezetek, tudományos és szakmai intézmények és szakemberek elérhetőségei (cím, telefon, e-mail). Feltérképezésre került az érintett települések népessége, háztartásainak száma, a körjegyzőségek (önkormányzati hivatalok) illetékessége.

Elkészült négy olyan dokumentum, mely alapja lett a kommunikációs tevékenységnek. Az így létrejövő tájékoztató csomag tartalmazott egy „Közlemény” c. dokumentumot, mely röviden összefoglalta a legfontosabb információkat a Natura 2000 területek kialakításáról, a Natura 2000 fenntartási tervezés megkezdéséről, a tervezés céljáról, valamint a tervezéssel kapcsolatos egyeztetési folyamat ütemtervét és a legfontosabb elérhetőségeket, valamint a felhívást az előzetes véleményezésre. A csomag másik dokumentuma egy részletesebb tájékoztató anyag volt, mely a Natura 2000 területek előzményeiről, kialakításukról, működtetésükről tartalmazott alapinformációkat. A harmadik dokumentum, a Vas megyében kijelölt 15 db Natura 2000 terület rövid leírását tartalmazta. A tájékoztató csomag negyedik része a Kenyeri reptér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területhez tartozó földrészletek helyrajzi számos listáját (község, hrsz, terület, művelési ág, tulajdonos szektora) tartalmazta.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság honlapján egy külön honlaprész lett kialakítva, ezen elhelyezésre kerültek a tájékoztató csomag dokumentumai és a területet ábrázoló térkép is.

b.) Előzetes tájékoztatás

Az egyeztetési folyamat első eleme az érintettek tájékoztatását és a tervezést megelőző vélemények összegyűjtését célozta. Az előkészítés során létrehozott tájékoztató csomagot 2013 áprilisában valamennyi önkormányzat (polgármester, jegyző, önk. hivatal), érintett hatóság, érdekképviselő, állami kezelő szervezet, civil szervezet, tudományos intézmény és szakember e-mailben megkapta (közlemény a tervezés megkezdéséről, általános tájékoztató anyag a Natura 2000 területekről, a Vas megyei Natura 2000 területek ismertetése, rendszerezett helyrajzi számos lista). A csomagot kísérő levél önkormányzatok esetében kérte a közlemény közzétételét (kifüggesztés), és valamennyi érintettet az előzetes véleményezésre kért. A tájékoztató levelek tartalmazták a Natura 2000 fenntartási tervek készítésére létrehozott honlaprész elérhetőségét.

A tájékoztató csomaghoz készült egy sajtóközlemény, melyet valamennyi megyei nyomtatott és online sajtó megkapott. Ennek eredményeként a megyei napilapban és két internetes hírportálon jelent meg tájékoztató anyag.

Június hónapban színes tájékoztató tablók készültek. Ezek részletes információkat tartalmaztak a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséről, a társadalmi részvétel fontosságáról. Tartalmazott egy kimutatást az érintett területekről és egy topográfiai térképrészletet a terület határaival, a honlap elérhetőségét és az előzetes véleményezés határidejét. A tablók az érintett települések közterületein, közintézményeiben lettek kihelyezve.

Az előzetes tájékoztatás eredményeként a Vas Megyei Kormányhivatal Növény és Talajvédelmi Igazgatósága küldött előzetes szakmai véleményt.

c.) Érdekegyeztetés

A tervezési folyamat előrehaladtával nyilvánvalóvá vált, hogy szükséges lefolytatni egy egyeztetést a terület vagyongazdálkodását végző honvédelmi minisztériumi szervekkel. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai kezdeményezték egy egyeztető tárgyalás összehívását, melyre 2013. októberében Pápán, a Magyar Honvédség Pápai Bázisrepülőterén került sor. Az egyeztetésen jelen volt a HM vagyongazdálkodási Hivatalának képviselője, a HM Veszprémi Erdészeti Zrt. munkatársa és a Magyar Honvédség Pápai Bázisrepülőterének munkatársa is. Itt felvetésre került a terület esetlegesen nemzeti parki vagyongazdálkodásba vétele.

Az év végére kialakultak azok a témakörök, amelyekkel kapcsolatban a leginkább érintettekkel részletesebb érdekegyeztetést szükséges lefolytatni. Az is érzékelhetővé vált, hogy a területnek, mely részeit lenne érdemes helyszíni terepi egyeztetés során felkeresni. Ennek érdekében egy terepbejárással egybekötött érdekegyeztető fórum lett meghirdetve. A „Földhasználati érdekegyeztető fórum” 2013. december elején valósult meg. A fórum célcsoportjai elsősorban az erdőgazdálkodók és a mezőgazdasággal foglalkozó földhasználók és az érintett hatóságok voltak. Ezen kívül valamennyi fórumról plakátok formájában az érintett települések lakosságát és önkormányzatait is értesítették a szervezők. A fórumon 19 fő vett részt. A fórum meghívója már tartalmazta a terv első olvasatának véleményezésére szóló felhívást, a határidővel.

d.) Véleményezés

A Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának elkészítése után lehetőség volt a terv véleményezésére. Az érdekegyeztetés és a véleményezés kommunikációs fázisa szorosan összekapcsolódott. Az érdekegyeztető fórumon is elhangzott a november közepén kiküldött meghívókon is szerepelt a véleményezésre szóló felhívás. November közepén valamennyi érintett értesítésre került annak érdekében, hogy aki akarja, megismerhesse és véleményezhesse a fenntartási tervet. Az érintett két település jegyzője elektronikus formában megkapta a tervet, és egy közzétételi felhívást, azzal a céllal, hogy az kifüggesztésre kerüljön. A véleményezésre szóló felhívást megkapták az érintett hatóságok, kezelő szervezetek, érdekképviselők, tudományos intézmények, civil szervezetek és szakemberek. A felhívás eredményeként a Vas Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóságától érkezett írásos vélemény.

e.) Az egyeztetési folyamat összegzése

A beérkezett előzetes vélemények, a lakossági fórumokon, érdekegyeztető fórumokon elhangzottakat és a terv első olvasatára érkezett véleményeket a II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció 4.1. melléklete összegzi.

6. táblázat: a terv egyeztetési folyamatának összefoglaló táblázata

Egyeztetési szakasz	Kommunikációs tevékenység	Elért célcsoport
Előzetes tájékoztatás	Honlap, internetes elérhetőség kialakítása, elindítása Honlaprész létrehozása az Őrségi NPI honlapján.	Valamennyi érintett
	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása: Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkrőlRészletes tájékoztató anyag a Natura 2000 területekről, a kijelölés folyamatáról,	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok;Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervekEgyéb területhasználókHelyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezetGazdálkodói szakmai szövetségekFalugazdászokAgrár szakmai és érdekképviselői szervezet

Egyeztetési szakasz	Kommunikációs tevékenység	Elért célcsoport
	alapelvekről, a tervezés céljáról Részletes helyrajzi számos lista a Natura 2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek)	Egyéb indokolt célcsoport (sajtó)
	Sajtóesemény Tájékoztató cikkek megjelenítése a megyei napilapban és a megyei és regionális hírportálokon	Valamennyi érintett
	Önkormányzati közzététel Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről határidőkről, honlapon elérhetőségről	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
	Nyomatott ismertető Színes térképes (vázlóló) tablók kihelyezése az érintett településeken (Natura 2000 területek fogalma értelmezése, Natura 2000 terület határait tartalmazó térkép, községenkénti terület méretek, vélemény-nyilvánítás lehetőségei, határidők, honlap, elérhetőségek, stb)	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók
Érdekegyeztetés	Gazdafórum Érdekegyeztető tárgyalás az Órségi Nemzeti Park Igazgatóság és a terület vagyongazdálkodója a Honvédelmi Minisztérium illetékes szervei között	Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói
	Gazdafórum, terepbejárás Földhasználati érdekegyeztető fórum Ostffyasszonyfán	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok Gazdálkodók A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Gazdálkodói szakmai szövetségek Agrárszakmai és érdekképviseleti szervezet
Véleményezés	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Felhívás a Natura 2000 tervek első olvasatának véleményezésére	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói Gazdálkodók; A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói; Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók Gazdálkodói szakmai szövetségek Falugazdászok Agrárszakmai és érdekképviseleti szervezet
	Önkormányzati közzététel Közlemény a tervezési folyamat lezárásáról, felhívás a Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának véleményezésére határidőkről, honlapon elérhetőségről	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok; Gazdálkodók; A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdálkodói; Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet Egyéb területhasználók

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A Kenyeri reptér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási tervének kommunikációs tevékenységében az eszközök kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy annak legyenek bárki számára hozzáférhető elemei (honlap, sajtómegjelenések), de a konkrét helyhez és időponthoz kötődő események is nyilvánosak, mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Fontos szempont volt, hogy a kommunikációs tevékenység különböző eseményei lehetőleg a közeli településeken történjenek. A kommunikációs eszközök alkalmazásánál nagy súlyt kapott a Natura 2000 területekkel kapcsolatos tájékoztatás, információszolgáltatás. Tekintve, hogy állami tulajdonú honvédelmi területről van szó, ezért nagy hangsúlyt kapott a folyamatban a vagyonkezelésért felelős Honvédelmi Minisztérium szervezeti egységeivel való egyeztetés. A tervegyeztetés négy szakasza során az alábbi kommunikációs eszközöket alkalmaztuk. Az alkalmazott eszközöket és a kommunikáció célcsoportjait, dátumszerűen és tételesen a II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció 4.2. melléklete összegzi.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció során az alábbi célcsoportokat értük el:

- Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek
- Települési önkormányzatok
- Gazdálkodók
- A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői
- Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet
- Egyéb területhasználók
- Gazdálkodói szakmai szövetségek
- Falugazdászok
- Agrárszakmai és érdekképviselői szervezet
- Falugazdászok
- Egyéb területhasználók
- Egyéb indokolt célcsoport

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Vas Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság számos javaslatot fogalmazott meg a kezelési előírások módosításának tárgyában, mert véleménye szerint a megszerezésre tett előírások nem felelnek meg a 89/2004. (V. 15.) FVM rendeletnek. A kezelési előírásokat ennek ellenére nem módosítottuk, mivel azok megfeleltek a VM által a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez kiadott útmutató 2. mellékletében megadott előírásoknak. Véleményünk szerint a tervben alkalmazott előírások nem mondanak ellent a jogszabályoknak, mivel azok önkéntesen választhatóak, ráadásul megfelelnek a jelenleg érvényben lévő agrár-környezetgazdálkodási programok előírásainak.

Sem az egyéb hatóságoktól, sem a kezelő szervezetektől, sem pedig a helyi gazdálkodóktól nem érkezett be olyan javaslat, ami alapján a terv módosításra szorult volna.

”Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékeltén hűvös, mérsékeltén száraz éghajlatú terület.

Hőmérsékleti viszonyok

Az évi középhőmérséklet 9,8 °C körüli, a nyári félévé 16,3 °C. A napi középhőmérséklet évente 183 napon haladja meg a 10 °C-t. A fagymentes időszak hossza 192 nap. A nyári legnagyobb felmelegedés átlagos értéke 33-35 °C, a téli legerősebb lehülése -16,5 °C.

Csapadékviszonyok

Az évi csapadékátlag mintegy 650 mm. A tenyészidőszakban valamivel kevesebb, mint 400 mm csapadék hullik átlagosan. A téli félévben átlagosan 40 hótakarós nap várható. Az átlagos maximális hóvastagság 26-28 cm. A kistáj ariditási indexe 1,08.

Szélviszonyok

A leggyakoribb szélirányok az É-i és D-i, az átlagos szélesség 3,0-3,2 m/s.

1.1.2. Vízzajzi adottságok

Az Alsó-Kemeshát területét Ny-on a Rába, K-en a Marcal völgye határolja, magán a kistáj platóján jelentősebb felszíni vízfolyás nincs. Lábánál kisebb források lépnek ki, a tervezési területen azonban nincs ilyen forrás.

1.1.3. Talajtani adottságok

A vizsgált terület talajtaniilag nagyjából homogén adottságú. A 150 m körüli, plató jellegű átlagos magasságú területen löszös-vályogos és vastag kavicsos üledékek (egykori Rába-hordalék) jelentik az alapkőzetet, amelyen agyagbemosódásos barna erdőtalajok ill. peszudoglejes barna erdőtalajok jellemzők. A legelőn a taposás és erózió következtében e talajok leromlottak, váztalajokká, csonka erdőtalajokká degradálódtak.

1.2. Természeti adottságok

Élőhelytípusok szerinti jellemzés

A tervezési terület több mint felét erdőterület borítja. A cseres-kocsánytalan tölgyesek értékes, többségében jó állapotú állományai mellett igen jelentős arányban vannak jelen telepített akácok és erdeifenyvesek. A terület központi részén nagy kiterjedésben található meg a juhokkal legeltetett, kötött talajú sztyeprétek többségében jó állapotú foltjai. A felhagyott részeket jellemző a cserjésedés.

Florisztikai jellemzés

A mai cseres-kocsánytalan tölgyes állományok egykori fáslegelő eredetüknek megfelelően gyepi (barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), hasznos tisztesfű (*Stachys recta*), réti zörgőfű (*Crepis biennis*)), erdőszegélyhez kötődő (seprőzanót (*Cytisus scoparius*)) és zárt erdei fajokat (erdei gyömbérgyökér (*Geum urbanum*), hagymaszagú kányazsombor (*Alliaria petiolata*), erdei ibolya (*Viola sylvestris*)) egyaránt tartalmaznak. A sztyeprétek tömeges fajtái a sovány csenkesz (*Festuca pseudovina*) és a cérnatippán (*Agrostis capillaris*), fajkészletükből kiemelendő a védett tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), melynek jelentős állománya él a területen. Ugyanitt a szintén védett agárkosbor (*Orchis morio*), őszi füzértekerces (*Spiranthes spiralis*) és a bunkós hagyma (*Allium sphaerocephalon*) kisebb állományai is megtalálhatók. A terjedést mutató akácok, és az erdeifenyves állományok aljnövényzete degradált, fajszegény képet mutat.

Zoológiai jellemzés

A terület keleti részén elterülő cseres-kocsánytalan tölgyes kiváló élőhelyet nyújt a nagy hőscincérnek (*Cerambyx cerdo*) és a szarvasbogárnak (*Lucanus cervus*), amelyek itt jelentős egyedsűrűségben fordulnak elő. A cserjésedő legelőn egy kisebb állománya él a sárga gyapjasszövőnek (*Eriogaster catax*) is, melynek lárvái a kökény (*Prunus spinosa*) és galagonya (*Crataegus monogyna*) cserjéken táplálkoznak. Ugyancsak megtalálható a Nyugat-Európa szerte megfogyatkozott nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). Madártani szempontból megemlítendő a tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) és erdei pacsirta (*Lullula arborea*) fészkelése a területen. A denevérek közül a rőt koraidenevért (*Nyctalus noctula*), vízi denevért (*Myotis daubentonii*), durvavitorlájú (*Pipistrellus nathusii*) és a fokozottan védett nyugati pisedenevért (*Barbastelle barbastellus*) sikerült kimutatni, melyek táplálék szerzés céljából keresik fel a területet. Az erdőben található öreg, odvas fák, valamint az elhagyott katonai létesítmények nagy valószínűség szerint jó élő- és telelőhelyet is biztosítanak számukra. A terület legkiemelkedőbb állattani értéke a 100-200 egyed számláló ürge populáció, amely az egyetlen állomány egész Vas megyében.

6. táblázat: A területen előforduló élőhelyek Á-NÉR kategóriák szerint (3.1 sz. térképmellékletben)

Á-NÉR kód	Megnevezés	Terület (ha)	Előfordulási arány
H5a	Kötött talajú sztyeprétek (lössz, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	226,64	32,47%
L2a	Cseres-kocsánytalan tölgyesek	72,80	10,43%
OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	79,56	11,40%
P1	Őshonos fafajú fiatalosok	2,93	0,42%
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	29,59	4,24%
P45	Fáslegelők, fáskaszálók, felhagyott legelőerdők, gesztenyeligetek	8,16	1,17%
P8	Vágásterületek	15,04	2,15%
RC	Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők	1,24	0,18%
RD	Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények	0,90	0,13%
S1	Ültetett akácok	126,48	18,12%
S3	Egyéb tájidegen lombos erdők	3,71	0,53%
S4	Erdei- és feketefenyvesek	121,02	17,34%
T1	Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	5,49	0,79%
U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	4,52	0,65%

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

7. táblázat: Az adatlapon szereplő közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
*6250	*Síksági pannon löszgyepek	B
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	B

Élőhely neve:

***Síksági pannon löszgyepek**

Élőhely kódja:

*6250

Élőhely előfordulásai a területen:

lásd a 3.3 számú térképmellékletben

Élőhely területi aránya:

32,47%

Élőhely kiterjedése a területen:

226,64 ha. Az adatlaphoz képesti csökkenés oka: A korábbi számítás a terület DNY-i részén található erdőket és parlag területeket nem vette figyelembe. Ha az akkori értékeket átszámítjuk a jelenlegi területre,

	akkor a gyepterület csökkenése 2% körüli. A tényleges csökkenés a folyamatosan zajló cserjésedéssel magyarázható.
Élőhely jellemzése:	A gyepterület É-i és középső részén terül el. A központi rész jó állapotú, benne csak elvétve vannak cserjék és kisebb degradált foltok (pl. vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túrás). A központi területet minden irányból, eltérő intenzitással cserjésedő gyepek veszik körül.
Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:	A legtöbb helyen 4-es értékkel jellemezhető, jó állapotú gyepek fordulnak elő.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely hosszútávú megőrzése alapvetően a gyepterületek megfelelő hasznosításán múlik, mely jelen esetben a legeltetés. Ennek hiányában a terület folyamatosan cserjésedik, majd később erdősül.
Veszélyeztető tényezők:	A gyepeket elsősorban a visszaszoruló legeltetéssel együtt járó cserjésedés veszélyezteti. Több területen, ahol a gyepek akácokkal, vagy akácfasorokkal határosak, az akác terjedés is megfigyelhető.
Élőhely neve:	Pannon cseres-tölgyesek
Élőhely kódja:	91M0
Élőhely előfordulásai a területen:	lásd a 3.3 számú térképmellékletben
Élőhely területi aránya:	10,77%
Élőhely kiterjedése a területen:	75,21 ha. Az adatlaphoz képesti kismértékű csökkenés (kb. 1%) oka: 2011-ben egy idős cseres állományt véghasználtak.
Élőhely jellemzése:	A területen több foltban előforduló élőhely. A legszebb állományok a Ny-i területen találhatóak. Ezek molyhos tölgygel (<i>Quercus pubescens</i>) elegyes állományok, melyekben sok az idős cser (<i>Quercus cerris</i>). A gyepszint a korábbi használatok miatt elég degradált.

Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:

A területen több foltban előforduló élőhely. A foltok állapota 3-as és 4-es értékek között változik.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely hosszú távú megőrzése csak a megfelelő erdőgazdálkodási módszerekkel (átalakító üzemmód, száraló üzemmód), illetve a nagyvadlétszám visszaszorításával képzelhető el.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhelyet elsősorban az intenzív, vágásos erdőgazdálkodás veszélyezteti. Azokon a területeken ahol az élőhely akácokkal határos, általában jelentős az akác spontán, gyökérsarjakról történő betelepülése is. Szintén problémát jelent a túl magas vadlétszám, ami a természetes felújulást akadályozza.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A terület adatlapján közösségi jelentőségű növényfaj nem szerepel. A terepbejárások alkalmával közösségi jelentőségű növényfaj nem került elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

8. táblázat: A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	C
II., IV.	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)	C
II.	szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	C
II.	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C
II.	molnargörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D
II., IV.	nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>)	
IV.	durvavitorlájú törpedenevér (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	
IV.	fehértorkú denevér (<i>Vespertilio murinus</i>)	
IV.	közönséges késeidenevér (<i>Eptesicus serotinus</i>)	
IV.	rőt koraidenevér (<i>Nyctalus noctula</i>)	
IV.	szürke hosszúfülűdenevér (<i>Plecotus austriacus</i>)	
IV.	vízi denevér (<i>Myotis daubentonii</i>)	
I. (BD)	erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	
I. (BD)	tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	

Faj neve:	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A terület keleti részén lévő kb. 70 ha-os cseres-kocsánytalan tölgyesben fordul elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	R = rare (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs detektálható állományváltozás.
Faj veszélyeztetettsége:	Jelenleg nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A vágásos erdőgazdálkodás, a holtfa eltávolítása és az idegenhonos fafajok terjeszkedése veszélyeztetik.
Faj neve:	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A terület keleti részén cserjésedett legelőn fordul elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	R = rare (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Populációja olyan mértékben ingadozik, hogy néhány év felmérési tapasztalatai alapján nem lehet tendenciákat megállapítani.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nagymértékben veszélyeztetett, amennyiben a

	legelők cserjeirtása tovább folytatódik.
Veszélyeztető tényezők:	A terület használója által elkezdett cserjeirtás a szaporodóhelyek beszűkülését eredményezi.
Faj neve:	szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A terület keleti részén lévő kb. 70 ha-os cseres-kocsánytalan tölgyesben fordul elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	R = rare (ritka)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs detektálható állományváltozás
Faj veszélyeztetettsége:	Jelenleg nincs veszélyben a faj itteni állománya. Ha az erdőgazdálkodásban a véghasználatok nem terjednek ki nagy területre, akkor nem is várható veszélyeztetettség.
Veszélyeztető tényezők:	A vágásos erdőgazdálkodás, a holtfa eltávolítása és az idegenhonos fafajok terjeszkedése veszélyeztetik.
Faj neve:	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A terület középső részén elterülő több mint 200 ha-os löszgyep teljes területén előfordul.
Állománynagyság (jelöléskor):	50-200

Állománymagasság (tervkészítéskor):	50-200
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs jelentős állományváltozás.
Faj veszélyeztetettsége:	A kis populációkat sújtó sztochasztikus hatások miatt nagymértékben veszélyeztetett az állomány. Jelenleg teljesen elszigetelt a faj többi populációjától, így kipusztulása esetén csak mesterségesen telepíthető vissza.
Veszélyeztető tényezők:	A legeltetés elmaradása miatt a növényzet magasságának növekedése, valamint a gyep cserjésedése veszélyezteti. Potenciálisan a kis populációkra jellemző genetikai leromlás is veszélyezteti a fennmaradását.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

9. táblázat: A tervezéshez kapcsolódó felmérések során előkerült egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
tavaszi hérics	<i>Adonis vernalis</i>	V	A gyep D-i cserjésedő részén igen jelentős állománya él.
tarka sáfrány	<i>Crocus reticulatus</i>	V	Az üzemterv szerint a Kenyeri 43/A erdőrészletben fordul elő állománya.
bunkós hagyma	<i>Allium sphaerocephalon</i>	V	A terepbejárás során 2 tő került elő. A Dunántúlon a középhegységen kívüli területeken ritka.
agárkosbor	<i>Anacamptis morio</i>	V	A gyepterület K-i szélén kb. 100 töves állománya került elő.
selymes boglárka	<i>Ranunculus illyricus</i>	V	Több egyede található meg az egyik út mentén.
őszi füzértekercs	<i>Spiranthes spiralis</i>	V	A Dunántúlon ritkának számító orchidea faj jelentős, több mint száz tövet számláló állománya él egy cserjésedő gyepfoltban a vizsgálati terület ÉK-i részén.
berzedt galaj	<i>Galium divaricatum</i>	-	Mészkerülő gyepek országosan ritka, eltűnően levő faja.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás (tényleges művelési ágak az élőhelytérkép szerint)

10. táblázat: A tervezési területre jellemző tényleges művelési ágak megoszlása

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Megoszlás
erdő	381,87	55,06%
gyep	306,20	44,15%
szántó	5,49	0,79%
egyéb	4,52	0,65%

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

11. táblázat: A tervezési területen érintett tulajdonosi csoportok megoszlása

Tulajdonosi csoport/kezelő	Kiterjedés (ha)
Honvédelmi Minisztérium	698,76

12. táblázat: A tervezési területre tartozó földrészletek tulajdonosai

Település neve	hrsz	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonosi csoport/kezelő
Kenyeri	0312/	539,90	kivett	Honvédelmi Minisztérium
Pápoc	037/	158,85	kivett	Honvédelmi Minisztérium

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

Gyepgazdálkodás

A területen a gyephasznosítás elsősorban birkák legeltetésével történik. Azok a területek, melyeket rendszeresen legeltetnek, jó állapotúak, természetvédelmi szempontból kedvező képet mutatnak. A Natura 2000 területen azonban jóval nagyobb a gyep kiterjedése, mint ami hasznosítás alatt áll. Ezzel magyarázhatóan a gyep jelentős része alullelegeltetett, illetve egyáltalán nem használt, így ezek a területek átalakulása, cserjésedése megindult, egyes részeken előrehaladott.

Szántógazdálkodás

A területen szántógazdálkodással csak egy, az északi részen benyúló töredékfolt érintett. Jelentősége elhanyagolható.

1.3.3.2. Erdészet

A Natura 2000 területnek főleg a D-i és a K-i részei érintettek erdőgazdálkodással. Természetvédelmi szempontból a K-i részen megtalálható cseres-tölgyesek bírnak a legnagyobb jelentőséggel. A legszebb állományok közül a Kenyeri 50/B faanyagtermelést nem szolgáló, míg a Kenyeri 49/B átalakító üzemmódban van, mely bizakodásra ad okot az élőhely hosszú távú fennmaradását tekintve. Az ugyancsak jó állapotú Kenyeri 49/C erdőrészlet vágásos üzemmódban, amely azonban csak mintegy két ha-t érint a teljes területből és biztosítja a korábbi hagyásfák megmaradását is.

Az erdőtervi adatokból kiderül, hogy viszonylag kicsi az igazán idős (>90 év) erdők aránya,

ami a jelölő bogárfajok szempontjából jelent problémát. A tervezett átalakítások a jelölő élőhelyek és fajok szempontjából többnyire kedvező irányúak, de sajnálatos módon tervben van 7,41 ha cseres-tölgyes erdeifenyvessel való felújítása és 8,3 ha erdeifenyves akáccal történő felújítása is. Az akácosok átalakítása mindössze 2,93 ha-on tervezett az összesen közel 115 ha-t borító állományokból.

Az erdészeti hasznosítás szempontjából az agresszíven terjedő akác helyzete a legkritikusabb. A Natura 2000 terület értékes élőhelyeinek hosszú távú fennmaradását, és kedvező természetvédelmi helyzetük megőrzését az ilyen élőhelyek szomszédságában lévő akácültvények komolyan veszélyeztetik. Égető a probléma a terület északi gyepterületein melyekbe kisebb-nagyobb akácos foltok, illetve sávok ékelődnek veszélyeztetve a gyepeket.

Az erdőterület fennmaradó részén általában intenzív erdőgazdálkodás zajlik, a jellemzően idegenhonos fafajok állományaiban. Megjegyzendő, hogy az erdészeti üzemtervek részletszintű előírásai nem egységesek. Javasolt a Natura 2000 területre vonatkozó általános irányelvek betartását minden erdőrészlet esetében megkövetelni. (Az inváziós fafajok irtására, az őshonos fafajok védelmére, a jelölő fajok és élőhelyek védelmére, a holtfára és a vizes élőhelyekre vonatkozóan.)

13. táblázat: A tervezési területen előforduló erdők rendeltetés szerint

Erdők rendeltetése	Terület (ha)
védelmi rendeltetésű erdők	
honvédelmi erdők	320,19
Natura 2000 (másodlagos)	320,19

14. táblázat: A tervezési területen előforduló erdők üzemmód szerint

Üzemmód	Terület (ha)
vágásos üzemmódú erdők	264,29
átalakítás alatt álló erdők	17,77
faanyagtermelést nem szolgáló erdők	38,13

15. táblázat: Jelenlegi és távlati faállománytípusok

Jelenlegi faállománytípus	Távlati faállománytípus							Jelenlegi összesen
	Kocsányos tölgyes	Cseres-tölgyes	Akácos	Gyertyános	Ek. lombos	Hársas	Erdei-fenyves	
Gyertyános-tölgyes	2,97							2,97
Kocsányos tölgyes	5,35							5,35
Cseres-tölgyes		79,5					7,41	86,91
Akácos		2,93	111,43					114,36
Gyertyános				9,19				9,19
Ek. lombos					15,03			15,03
Erdei-fenyves	2,88	56,15	8,33			17,66		85,02
Üres		1,36						1,36
Távlati összesen	11,2	139,94	119,76	9,19	15,03	17,66	7,41	320,19

16. táblázat: A tervezési területen előforduló fafajok korosztályonként

Fafaj	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	91-100	Össz. (ha)
Kocsányos-tölgy						7,28				7,28
Egyéb tájidegen		0,35			2,88	7,36			18,26	28,85
Csertölgy	4,62	10,35			2,09	7,28		3,51	42,29	94,48
Gyertyán		0,24		1,28	2,70	10,09				14,31
Akác	2,89	98,83	0,89	7,12	7,95	5,32	0,39			128
Hárs						5,42				5,42
Erdeifenyő					32,64	36,80				69,44
Összesen	7,51	109,77	0,89	8,40	48,26	79,55	0,39	3,51	60,55	318,83

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A területet két vadásztársaság hasznosítja. A DK-i részen a Kemenesaljai Szabadság Vadásztársaság, míg az ÉNy-i részen a Szabad Föld MGTSZ a vadgazdálkodó. Elmondható, hogy a vadgazdálkodási tervekben megadott adatok nem tükrözik a valóságot. A vadállomány egyértelműen túltartott és akadályozza az erdők természetes felújulását. A kilövések mértékének emelésére lenne szükség a pannon cseres-tölgyesek megőrzésének érdekében.

17. táblázat: Kemenesaljai Szabadság Vt. vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	A körzet jellemző állománysűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői					
		Állománysűrűség (2004-2013)		Hasznosítási sűrűség (2004-2013)		A vadfajok vg-i jelentősége	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend		
Gímszarvas	1,92	0,58	csökkenő	0,55	stagnáló	nagy	
Dámszarvas	0,11	1,18	növekvő	0,98	növekvő	kicsi	
Őz	2,74	2,59	stagnáló	0,94	stagnáló	nagy	
Muflon	0,02	0	0	0	0	nincs	
Vaddisznó	1,38	0,45	csökkenő	0,38	csökkenő	nagy	
Mezei nyúl	0,83	0,71	stagnáló	0,85	stagnáló	kicsi	
Fácán	1,12	0,21	csökkenő	0,18	csökkenő	kicsi	
Fogoly	0,06	0	0	0	0	nincs	

18. táblázat: Szabad Föld MGTSZ vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	A körzet jellemző állománysűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői					
		Állománysűrűség (2004-2013)		Hasznosítási sűrűség (2004-2013)		A vadfajok vg-i jelentősége	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend		
Gímszarvas	1,92	0,58	stagnáló	0,55	stagnáló	kicsi	
Dámszarvas	0,11	0	-	0	-	nincs	
Őz	2,74	4,3	stagnáló	1,6	stagnáló	nagy	
Muflon	0,02	0	-	0	-	nincs	
Vaddisznó	1,38	0,97	növekvő	2,2	növekvő	nagy	
Mezei nyúl	0,83	1,3	stagnáló	0,27	csökkenő	nincs	
Fácán	1,12	2,77	stagnáló	0,55	stagnáló	nincs	
Fogoly	0,06	0	-	0	-	nincs	

A Kenyeri reptéren halászatra vagy horgászatra alkalmas víztér nincsen, így e használatok nem fordulnak elő.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A területen sem vízfolyás, sem állóvíz nem található.

1.3.3.5. Turizmus

A terület zárt honvédségi terület, ahova csak engedéllyel lehet belépni. Turisztikai hasznosítására így nincs lehetőség.

1.3.3.6. Ipar

Jelenleg ipari tevékenység nem folyik a területen és az érvényes településrendezési tervben sem szerepel ipari fejlesztés. A terület övezeti besorolása megfelelő és nem teszi lehetővé az ilyen irányú beruházásokat.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Jelenleg csupán nem szilárd burkolatú utak vezetnek keresztül a területen. Az érvényes településrendezési tervben infrastrukturális fejlesztés nem szerepel. A Pápoc 037 helyrajzi számú terület övezeti besorolása nincs összhangban a Natura 2000 hálózat célkitűzéseivel, mivel a területen elhelyezhetők olyan építmények, amelyek az értékes gyepterületeket, jelölőfajokat veszélyeztetik. Ilyenek a reptéri közlekedési és utasforgalmi építmények, kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, szálláshely-szolgáltató épületek, igazgatási épület, repülést szolgáló gazdasági építmények (javító, gyártó, raktározó, szerelő bázis), valamint üzemanyagtöltő. A Kenyeri 0312 helyrajzi számú terület egy része általános mezőgazdasági terület övezetébe tartozik, amelynek művelési ága elsődlegesen gyep, esetenként erdő lehet, épület nem építhető. A többi része védelmi erdő övezetébe sorolt, itt épület szintén nem építhető, az erdőgazdasági műveléshez vagy közérdekből szükséges infrastruktúra elemei, illetve az OTÉK-ban felsorolt építmények csupán akkor helyezhetők el, ha azok nem akadályozzák az erdőterületek védelmi rendeltetését.

1.3.3.8. Egyéb

A terület egy használaton kívüli honvédségi repülőtér. Tudomásunk szerint a Honvédelmi Minisztérium nem tervezi a terület katonai célokra történő hasznosítását. A Natura 2000 terület túlnyomó, déli része tájképvédelmi terület.

2. Felhasznált irodalom

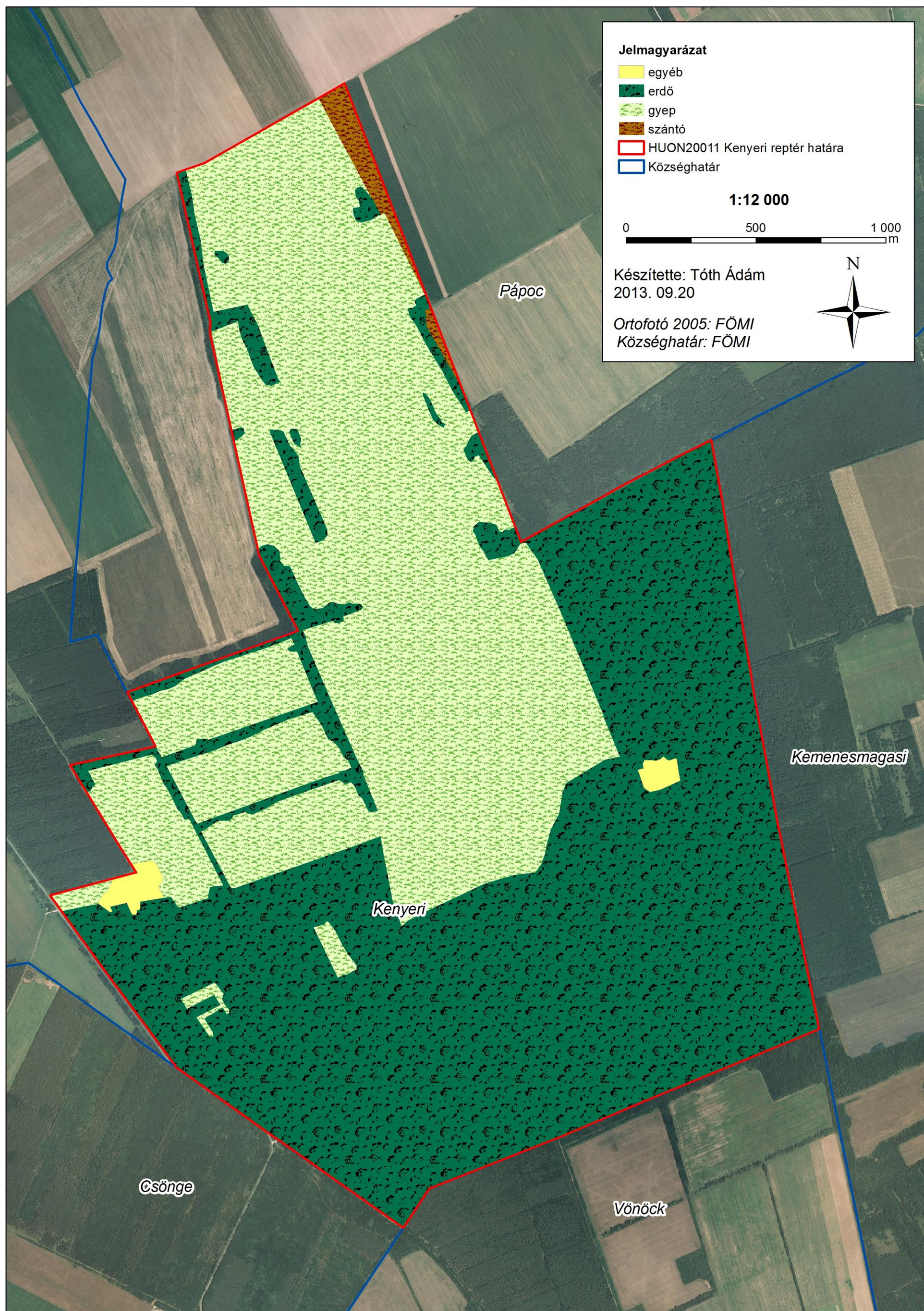
- BORBÁS V. (1887): Vasvármegye növényföldrajza és flórája. (Geographia atque enumeratio plantarum comitatus Castriferrei in Hungaria). – Vas megyei Gazdasági Egyesület, Szombathely, 395 pp.
- BÖLÖNI JÁNOS, MOLNÁR ZSOLT ÉS KUN ANDRÁS (SZERK.) (2011): Magyarország Élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója, ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, 441 pp.
- GÁYER GY. (1925): Vasvármegye fejlődéstörténeti növényföldrajza és a praenorikumi flórasáv. – Vasvármegyei Múz. Évk. 1: 1-43.
- JEANPLONG J. (1972): Sárvár és környékének flórája. – Honismertei Híradó (Sárvár) 3: 5-11.
- KÁRPÁTI Z. (1958): A nyugat-dunántúli – burgenlandi flórahatarvonalakról. Über die westungarisch-burgenländischen Florengrenzen. – Botanikai Közlemények 47: 313-321.
- KIRÁLY G (2008): A Kenyeri reptér Natura 2000 terület élőhely-térképezése. – kézirat
- KULCSÁR L. (2001): Florisztikai adatok Sárvár környékéről. – Kitaibelia 6: 87-91.
- KUN A. – MOLNÁR ZS. (ED.) (1999): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer XI. Élőhely-térképezés. – Scientia Kiadó, Budapest.
- VIG K., MERKL O., NAGY F., ÁDÁM L., SZALÓKI D., PODLUSSÁNY A., NÁDAI L., DANKOVICS R. és VADÁSZ D. (2006): A Kenyeri reptér – tervezett különleges természetmegőrzési területnek jelölt terület – bogárfaunisztikai vizsgálata (Insecta: Coleoptera) — Examination of the Coleoptera fauna of a planned special nature-protection area at Kenyeri military airfield (Vas County, Western Hungary) (Insecta: Coleoptera). — Praenorica Folia historico-naturalia, 9: 123–169.

3. Térképek

3.1. Kenyeri reptér áttekintő térképe

3.2. Kenyeri reptér főbb művelési ágak szerinti felosztása

3.3. Kenyeri reptér élőhelytérképe

4. Mellékletek

4.1. A terv egyeztetése során beérkezett vélemények összegzése

Ssz	Szervezet személy	Időpont, helyszín	Forrás	Nyilatkozat, javaslat, észrevétel	Kezelés felhasználás módja
1	Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság.	2013. 04. 29. Tanakajd	Előzetes írásos szakértői vélemény	A Natura 2000 fenntartási tervek kezelési előírásait mezőgazdasági területeken szinkronizálni szükséges a növény és talajvédelmi szempontokkal, jogszabályi előírásokkal. A hatóság szakvéleménye részletesen foglalkozott a vízerózió elleni védelem agrotechnikai és talajművelési vonatkozásaival, a lejtős területek víz okozta talajpusztulás elleni védekezés földrendezési, agronómiai és műszaki eszközeivel és felhívta a figyelmet arra, hogy a konkrét eróziós problémák csak komplex, az érintett vízgyűjtő egészére kiterjedően megtervezett intézkedésekkel kezelhetők. A szakvélemény részletesen bemutatta a tápanyagutánpótlással kapcsolatos jogszabályi előírásokat.	Figyelembe véve.
2	Gyovai Balogh Rita, Jenei Éva Honvédelmi Minisztérium Vagyongazdálkodási Hivatal	2013.10.24. Pápa	Emlékeztető a HM és az ŐNPI közötti egyeztető tárgyalásról	HM Vagyonkezelési Hivatal koordinálja a HM vagyonkezelésében lévő Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítését. A terveket ők elsősorban honvédelmi szempontból vizsgálják, és azt szeretnék biztosítani, hogy a területek kiképzési funkciója ne sérüljön. Elmondta, hogy a Kenyeri reptér nem egy intenzíven használt honvédségi terület és egyelőre nem is tervezik, hogy intenzívebb használat alá vonják. A Pápai Bázisrepülőtérnek nincsenek a területre vonatkozó fejlesztési elképzelései.	A megalapozó dokumentációba beépítve.
3	Jenei Éva Magyar Honvédség, Pápa Bázisrepülőtér	2013.10.24. Pápa	Emlékeztető a HM és az ŐNPI közötti egyeztető tárgyalásról	A Pápai Bázisrepülőtérnek nincsenek a Kenyeri reptérre vonatkozó fejlesztési elképzelései.	A megalapozó dokumentációba beépítve.
4	Gyovai Balogh Rita, Jenei Éva Honvédelmi Minisztérium Vagyongazdálkodási Hivatal	2013.10.24. Pápa	Emlékeztető a HM és az ŐNPI közötti egyeztető tárgyalásról	A terület legeltetése 2013-ban elmaradt. A HM intézkedik, hogy a területet bérlő gazdálkodó révén a terület megfelelő kezelése megtörténhessen. A gyepekkel kapcsolatos természetvédelmi kezelési elképzeléseket támogathatónak tartotta a HM részéről.	Nem releváns.
5	Gyovai Balogh Rita, Jenei Éva Honvédelmi Minisztérium Vagyongazdálkodási Hivatal	2013.10.24. Pápa	Emlékeztető a HM és az ŐNPI közötti egyeztető tárgyalásról	Előterjeszti azt a felvetést feletteseinek, hogy az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság kész lenne a Kenyeri repülőtér vagyonkezelését átvállalni, amennyiben a HM-nek nincsen más irányú elképzelése a területtel kapcsolatban. Az természetvédelmi vagyonkezelés könnyebben kivitelezhetővé tenné a terület természetvédelmi célú fenntartását és fejlesztését.	Javaslatként bekerült a tervbe a természetvédelmi vagyonkezelésbe vétel.
6	Kelemen Csaba VERGA Zrt.	2013.10.24. Pápa	Emlékeztető a HM és az ŐNPI közötti egyeztető tárgyalásról	A VERGA Zrt. jelenleg is küzd az akác ellen, de rövid időn belül nem tudja vállalni teljes állományok lecserélését. Felhívta a figyelmet a jelenlegi és jövőben kívánatos kezelések közötti intenzitásbeli különbségre. Külön kérte, hogy amennyiben a tervben megjelennek az akác azonnali eltávolítására vonatkozó javaslatok, a beavatkozáshoz szükséges forrásokat is jelölje meg az Igazgatóság. A felek egyetértettek abban, hogy az intenzívebb kezelésekhez pályázati források igénybe vételére lenne szükség.	Az akác teljes eliminálása az élőhelyrekonstrukciós tervek között szerepel, ami feltételezi a források rendelkezésre állását.

Ssz	Szervezet személy	Időpont, helyszín	Forrás	Nyilatkozat, javaslat, észrevétel	Kezelés felhasználás módja
7	Kelemen Csaba VERGA Zrt.	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	Az akácokba őshonos fajok elegyítése sok pénzbe kerül és kétséges a sikeressége. Hasonlóan irreális elképzelés a tarka sáfrányos akácokban, az injektálásos vegyszeres akácirtással kombinált szálaló vágás. Ha azonban a megfelelő mennyiségű pénz rendelkezésre áll, akkor bekerítéssel és rendszeres ápolással a dolog kivitelezhető. Kérdés, hogy megéri-e?	Az akác teljes eliminálása az élőhelyrekonstrukciós tervek között szerepel, ami feltételezi a források rendelkezésre állását.
8	Varsányi László; Vas Megyei KH Földművelésügyi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A Natura 2000 gyepekre és erdőkre már létezik ma is a támogatás, mely a gyepek esetében a földhasználati szabályok, erdő esetében, pedig az erdőtípus és a faállomány kora alapján az erdőterv szerinti gazdálkodásért jár. Ezeket a szabályokat azonban akkor is be kell tartani, ha valaki nem veszi fel a támogatást. A legfőbb hibák a gyepek esetében, hogy a kaszálást nem jelentik be, a gazdálkodási naplót nem vezetik, vadriasztó láncot nem alkalmaznak a kaszáló gépen. Fontos tudni, hogy az agrár-környezetgazdálkodási program esetében újra indul az 5 év. Jó tudni, hogy bizonyos szabályokat akkor is be kell tartani, ha nem igénylik a támogatásokat.	A gyepek földhasználati szabályairól szóló rendeletre hivatkozik a terv.
9	Molnár Zsuzsanna; Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A terület jellegéből adódóan nyilvánvaló, hogy állatállományt kíván. Fontos lenne tudni, van-e megfelelő állomány, illetve mennyi állat legyen. Kérdés, hogy mi lesz az istállótrágya sorsa.	Nem releváns.
10	Molnár Zsuzsanna; Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	2013.12.04. Ostffyasszonyfa	Földhasználati érdekegyeztető fórum jegyzőkönyve	A Natura 2000 kategóriától függetlenül, a térségben a vízbázisok védelme érdekében a káros nitráterhelés elkerülése érdekében a téli legeltetés tilos.	A jogszabályi előírásokat a terv nem ismétli meg.
11	Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	2013. 12.18. Tanakajd	N2000 fenntartási terv írásos hatósági vélemény	A terület földtani, talajtani jellemzéséhez kiegészítő információkat közöltek, részletes talajtérképeket mellékelve. A mellékelt térképek a nagyméretarányú (1:10000) országos talajtérképezés adatbázisa alapján készültek A tervezési terület 84 %-át kavicsos váztalaj, 13 %-át nem podzolos agyagbemosódásos barna erdőtalaj, 3 %-át Ramann-féle barna erdőtalaj borítja.	Beépítve a megalapozó dokumentációba.
12	Vas Megyei KH Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság.	2013. 12.18. Tanakajd	N2000 fenntartási terv írásos hatósági vélemény	A szántóterületeken növényvédőszer használatra vonatkozóan a tervben található előírásokat szinkronba kell hozni a hatályos, a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról szóló 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet előírásaival	Az előírást nem került módosításra, mert megfelel az útmutatónak.

4.2. A terv egyeztetése során felhasznált kommunikációs eszközök és azok célcsoportjai

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
1.	2013.03.20.	Honlap, internetes elérhetőség Honlaprész létrehozása az Őrségi NPIg honlapján. Tájékoztató anyagok megküldése az Őrségi NPIg- nak a honlapra való feltöltéshez: -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel lehetőségeirőlhatáridőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, Terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek -A N2000 terület határait tartalmazó térkép	Valamennyi érintett			
2.	2013.03.26.	Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása Sajtóközlemény és tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről, sajtómegjelenés kérése: -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, Terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek)	Egyéb indokolt célcsoport Vas megyei írott és online sajtó: Vas népe; nyugat.hu, alon.hu, Nyugat Rádió, Szombathelyi televízió	5 db		
3.	2013. 03.28	Sajtóesemény Tájékoztató cikkek megjelentetése a megyei napilapban és a megyei és regionális hírportálokon	Valamennyi érintett	3 db megjelenés	megjelenések: Vas népe nyugat.hu, alon.hu	
4.	2013.04.08.	Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása Tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről, közzétételi kéréssel:	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok (A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések polgármesterei, jegyzői, önk. hivatalok)	4 db	két település, két körjegyzőség	

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
		-Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről határidőkről, honlapon elérhetőségről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, Terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek)	Érintett települések: Kenyeri és Pápoc			
5.	2013. 04. 08-12.	Önkormányzati közzététel -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel lehetőségeiről határidőkről, honlapon elérhetőségről	- Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok - Gazdálkodók - A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók (A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések jegyzői (önk. hivatalokon keresztül)	kifüggesztés 2 településen		
6.	2013.04.26.	Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása Tájékoztató anyagok kiküldése e-mailen a N2000 területről, előzetes vélemények javaslatok kérése: -Közlemény a tervezési folyamat megkezdéséről, a tervezés, menetéről ütemtervről, a társadalmi részvétel és érdekegyeztetés lehetőségeiről, véleményezési határidőkről -Részletes tájékoztató anyag a N2000 területekről, a kijelölés folyamatáról, alapelvekről, a tervezés céljáról -Részletes helyrajzi számos lista a N2000 területbe eső földrészekről, (hrsz, Terület, műv. ág, tulajdonosi szektor) -Részletes ismertető a Vas megyei Natura 2000 területekről (név, terület, leírás, jelölő fajok, élőhelyek)	- A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság - Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek - Egyéb területhasználók - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrárszakmai és érdekképviseleti szervezet (A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviseletek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek):	24 db e-mail	1 db előzetes vélemény	
7.	2013. 06. 20.	Nyomatott ismertető Színes térképes (vizálló) tablók kihelyezése az érintett településeken (N2000 területek fogalma értelmezése, N2000 terület határait tartalmazó térkép, községenkénti terület méretek, véleménynyilvánítás lehetőségei, határidők, honlap,	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok - Gazdálkodók - A Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyongazdái - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi	8 db tabló (településenként 4 db)		A hivatalokban átvételi elismervény készült, ebben vállalták a tablók kihelyezését.

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
		elérhetőségek, stb.)	szervezet - Egyéb területhasználók (Kenyeri és Pápoc összes lakója, önkormányzatai, jegyzői, földtulajdonosok, földhasználók)			
8.	2013.10.24.	Gazdafórum Érdekegyeztető tárgyalás az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és a terület vagyongazdálkodója a Honvédelmi Minisztérium illetékes szervei között	- Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói Magyar Honvédség Pápa Bázisrepülőtér Honvédelmi Minisztérium Vagyongazdálkodási Hivatal: HM Veszprémi Erdőgazdaság (VERGA) Zrt.:		6 fő	
9.	2013.11. 29.	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Földhasználati érdekegyeztető fórum meghirdetése Ostffyasszonyfán e-mailben meghívók, nyomtatott meghívók, és plakátok a meghívók rövid tájékoztatást is tartalmaztak a N2000 területekről, a tervezési folyamatról és a véleménynyilvánítás fontosságáról, a tervek első olvasatának véleményezési határidejével	-A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság - Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok - Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviseleti szervezet (erdőgazdálkodók, erdészeti szakirányítói, erdészeti hatóság, Kenyeri és Pápoc, földtulajdonosai, földhasználói, Vas megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, VMK Növény és Talajvédelmi Igazgatósága, Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, érdekképviseletek, civil szervezetek, tudományos szakemberek, önkormányzatok, lakosság)	írásos meghívók, postán kézbesítve 3 db 20 db e-mailben meghívó, 8 db nyomtatott plakát		
10.	2013.12.04.	Gazdafórum, terepbejárás Földhasználati érdekegyeztető fórum	A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet		19 fő	a meghívók és plakátok tartalmazták a tervezet véleményezésére szóló felhívást és határidőt

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
			- Gazdálkodói szakmai szövetségek - Agrárszakmai és érdekképviseleti szervezet (Ostffyasszonyfa és Csöngye földtulajdonosai, földhasználói, HM VERGA Zrt., Sárvári MG Zrt Vas megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, VMK Növény és Talajvédelmi Igazgatósága, önkormányzatok, lakosság)			
11.	2013.11.22.	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Közzétételi felhívás a N20000 tervek első olvasatának véleményezésére (közzétételi felhívás + tervek tartalomjegyzéke + tervek mammutfileként)	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok (A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések polgármesterei, jegyzői, önk. hivatalok)	e-mailes kiküldés, + a terv mammutfileként 4 db		határidő 2013. dec 18.
12.	2013.11.22-	Önkormányzati közzététel Közlemény a tervezési folyamat lezárásáról, felhívás a a Natura 2000 fenntartási terv első olvasatának véleményezésére határidőkről, honlapon elérhetőségről	-Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező települési önkormányzatok; -Gazdálkodók; -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái; -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet -Egyéb területhasználók (A N2000 terület által érintett (közigazgatási határok szerinti) települések jegyzői (önk. hivatalokon keresztül földtulajdonosok, földhasználók, lakosság);	Közzétételi felhívás kifüggesztése 2 településen teljes terv digitális hozzáféréssel		
13.	2013.11.27.	Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása Felhívás a N20000 tervek első olvasatának véleményezésére	-A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái	20 db e-mail		
14.	2013.11.27.	Az érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása Felhívás a N20000 tervek első olvasatának véleményezésére	- Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrárszakmai és érdekképviseleti szervezet	e-mailes kiküldés 15 db	1 db írásos vélemény érkezett	

Ssz	Időpont	Kommunikációs eszköz	Célcsoport	Példányszám (db)	Résztevő (fő)	Megjegyzés
			(Érdekképviseltek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek):			
15.	2013.12.06.	Az érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása Emlékeztető levél a Felhívás a N20000 tervek első olvasatának véleményezésére	-A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok - Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói -Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrár szakmai és érdekképviselői szervezet (Kenyeri és Pápc, jegyzői, önkormányzatai, földtulajdonosok, földhasználók; A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviseltek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek)	e-mailes kiküldés 35 db		
16.	2013.12.04.	Nyomatott ismertető A Natura 2000 területeken való gazdálkodást segítő tájékoztató kézikönyv terjesztése (Értéktörző gazdálkodás Natura 2000 területeken; Pro Vértes Közalapítvány 2013. kiadása)	- A területileg illetékes nemzeti park igazgatóság -Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok -Gazdálkodók -A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói - Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet - Egyéb területhasználók - Gazdálkodói szakmai szövetségek - Falugazdászok - Agrárszakmai és érdekképviselői szervezet (Érdekegyeztető fórumok résztvevői, az érintett települések jegyzői, önkormányzatai, földtulajdonosok, földhasználók; A témában érintett hatóságok, állami kezelő szervezetek, érdekképviseltek, tudományos intézmények, szakemberek, civil szervezetek)	19 db		